

המקום שלך בחר בך: למה חלוקת הארץ התבצעה בגורל?
מבוסס על לקו"ש ב/346

גולדמן השתתף בהימורים על מרוץ סוסים, הוא הימר על הסוס הנכון וגרף סכום ענק. פישמן, החבר שלו, היה המום איך ידע לזהות את הסוס הנכון? "תראה, ענה גולדמן, חלמתי בלילה על סוס מעופף באוויר וסביבו ריצדו שבע ספרות של שבע. עשיתי 7 כפול 7 והימרתי על סוס מספר 48 שזכה".

"אבל שבע כפול שבע זה 49"? התפלא פישמן. "בסדר, ענה גולדמן, אז אתה תמשיך להצטיין במתמטיקה ואני אמשיך לזכות בהימורים"...

לא פעם שומעים אנשים אומרים: "זה הגורל שלי", "זה מה שנקבע למעלה". לפעמים נפלט הביטוי בתוספת אנחה: "מה לעשות, זה הגורל שלי" ולפעמים בשמחה: "ברוך ה', זה הגורל שהועיד לי האלוקים". פירוש המונח "גורל" הוא: "הגרלה" ורצוננו לומר: "זה מה שיצא לי בהגרלה של האלוקים".

וכאן מעניין לבחון מה משמעות הרעיון שהאלוקים מנהל את העולם באמצעות "הגרלה"? האם ה' שולף פתקים מהקופסה ומחליט באופן רנדומאלי, אקראי, אצל מי הכסף יידבק לדלת ואצל מי יברח מהחלון?! זה הרי מוזר: הגרלה היא תוצאה עיוורת. מקרית ונעשית ללא בחינה מקצועית. בני אדם הגיוניים מעדיפים לקבל החלטות לאחר בדיקה מדוקדקת והתייעצות עם ידידים מבינים, ומה משמעות הרעיון שהאלוקים מנהל את העולם באמצעות "הגרלה"?

מתוך כך, נעבור לעסוק על רגל אחת גם בתוקפה ההלכתי של ההגרלה. ננסה להבין מה זה אומר לגבינו: החיים מזמנים לעתים הכרעות קשות ואנו מתפתים להשליך את יהבנו על הגרלה או הטלת מטבע כדי שהוא יכריע במקומנו. ובכן האם ההלכה מתירה לקבל החלטות באמצעות 'עץ או פלי'?

ב. הנושא עומד לפתחנו השבוע, משום הדרך בה התרחשה חלוקת הארץ. הסתיימו ארבעים שנות הנדודים במדבר ובני ישראל הגיעו אל שפת הארץ המובטחת. זה הרגע בו עברו לדבר ביזנס ולחלק את הנחלות בין שנים עשר השבטים ומאות אלפי בני המשפחות שלהם. הגיע הרגע להחליט אלו שבטים יקבלו את הקרקעות הקרובות ללב סביב ירושלים, את הקרקעות היקרות לכיס סביב כפר שמריהו, לאורך שפת קו החוף בשרון, את מי הים התיכון בהם התגלה הגז של יצחק תשובה ואלו שבטים יאלצו להסתפק בשטחי הפריפריה המרוחקים.

וכאן הצביע הקב"ה על דרך חריגה כיצד לקיים את החלוקה:

1. במדבר כו: וידבר ה' אל משה לאמור: לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות: לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו איש לפי פקדיו ייתן נחלתו, אך בגורל יחלק את הארץ לשמות מטות אבותם ינחלו, על פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט.

רש"י מרחיב כי סדר החלוקה היה כזה:

רש"י: הגורל היה על פי רוח הקודש, כמו שמפורש (בבא בתרא קכב, א) אלעזר הכהן היה מלובש באורים ותומים ואומר ברוח הקודש אם שבט פלוני עולה - תחום פלוני עולה עמו. [בנוסף] השבטים היו כתובים בשנים עשר פתקים וכן יב גבולים בשנים עשר פתקים ובללום בקלפי והנשיא מכניס ידו בתוכו ונוטל שני פתקים ועולה בידו פתק של שם שבטו ופתק של גבול המפורש לו, והגורל עצמו היה צווח ואומר: אני הגורל עלייתי לגבול פלוני לשבט פלוני שנאמר על פי הגורל.

החלוקה התבצעה בשני שלבים: תחילה, אלעזר, הכהן הגדול, שאל באורים ותומים והאירו בו אותיות שם השבט וכן האותיות הצביעו על השטח הספציפי שהוא יקבל. (אותיות החושן האירו וכך הרכיבו את שם השטח שנועד לשבט). אולם משום מה, לא הסתפקו בגילוי השכינה המפורש הזה ואחר כך הפעילו גם שיטת ההגרלה. אלעזר הוציא שני פתקים משתי קופסאות שעמדו לפניו ובאורח פלא

ההגרלה תאמה בדיוק את הנאמר באורים ותומים. רש"י מעצים את חשיבות ההגרלה בכך, שהגורל עצמו היה מדבר ואומר את שמות הזוכים והשטחים.

והתמיהה היא פשוטה: הקב"ה מעולם לא השתמש בשיטת ההגרלה כדי לחזק את הוודאות של העם במשימות העומדות לפניו. הוא לא בחר במשה באמצעות הגרלה, הוא לא בחר בשבט לוי באמצעות גורל וגם לא הורה לצאת או לא לצאת למלחמה דרך לוטו. הגרלה נתפסת כמו שיטה **לאנשים חלשים**, כאלו שאינם יודעים לקבל החלטות ומעדיפים להשליך את הבחירה על מישהו אחר, סמכותי יותר מהם. מה שכמובן לא קיים בעולמו של הקב"ה.

הנה אדם שאמר את המילים המפורשות ופקפק חזיתית בעצם התוקף של הגורל: בעת שכבש יהושע את יריחו, מישהו עבר על ציווי ה' ונטל לעצמו מהשלל. כתוצאה מכך החלו למות אנשים ואסון גדול עמד בפתח. יהושע הטיל גורל כדי למצוא את האשם והגורל נפל על עכן בן כרמי שמעל בחרם. אך עכן סירב לקבל את התוצאות וטען, איזה אדם הגיוני מטיל אשמה באמצעות הגרלה?

סנהדרין מגב: הלך והפיל גורלות ונפל הגורל על עכן. אמר עכן: יהושע, בגורל אתה בא עלי? אתה ואלעזר הכהן שני גדולי הדור אתם - אם אני מפיל עליכם גורל, על אחד מכם הוא נופל. אמר לו: בבקשה ממך, אל תוציא לעז על הגורלות שעתידה ארץ-ישראל להתחלק בגורל.

והבעיה בעינה עומדת: מכל ההחלטות החשובות בעולם, מדוע חלוקת הארץ נעשתה באמצעות גורל?

השאלה גדולה הרבה יותר: הבה נחدد יותר את חשיבות הגורל ונשים לב כמה משקל הופקד בידיו. נחזור לקטע התורה שהובא לעיל ונשים לב לסתירה חזקה בין הפסוקים: בהתחלה נאמר: **"לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו איש לפי פקדיו ייתן נחלתו"**, משמע שהחלוקה התבצעה בצורה **הגיונית ושקולה**. שבט מרובה באוכלוסין קיבל שטח גדול, בעוד שבט מועט באוכלוסין קיבל שטח קטן. רש"י מוסיף כי הייתה התחשבות גם **בערך השטחים**. ברור שדירת שלושה חדרים בתל אביב שווה יותר מדירת שבעה חדרים בירוחם, ולכן הייתה התחשבות גם בכמות המטרים שכל משפחה צריכה לקבל אך גם בערך המטרים שקיבלה במקום ההתיישבות שלה.

ואז בא הפסוק הבא ואומר ההיפך: **"אך בגורל יחלק את הארץ ... בין רב למעט"**. החלוקה הייתה רנדומאלית ולא התבצעה כל חלוקה הגיונית בהתאם לפרופורציות השבטיות. כיצד נתווך בין הפסוקים?

המפרשים מביאים שלוש אפשרויות: רש"י כותב כי בתחילה התבצעה חלוקה הגיונית, אחר כך היא רק גובתה בדברי החושן ובאמצעות ההגרלה. **רש"י: לשבט שהיה מרובה באוכלוסין נתנו חלק רב, ואף שלא היו החלקים שווים, שהרי הכול לפי ריבוי השבט חלקו החלקים.** [ואחר כך] לא עשו אלא ע"י גורל והגורל היה על פי רוח הקודש.

הרמב"ן חולק על רש"י באריכות ומקשה, שלפי זה הגורל לא נתן כלום ומה מדגישה התורה "אך בגורל"? הרי החלוקה התבצעה כבר לפני עריכת הגורל? ולכן הולך בשיטה הפוכה: **הכול הלך לפי הגורל**. הגורל קבע איזה שטח כל אחד יקבל, יקר או הרבה יותר יקר, ורק בתוך שטח השבט גופא, חילקו את השטחים לפי גודל המשפחה.

רמב"ן: שנים עשר חלקים שווים עשו ממנה ונטל כל השבט החלק שיצא לו הגורל עליו... וזהו שאמר לשמות מטות אבותם ינחלו בין רב למעט, שיקחו כל המטות בשוה בין שהוא מרובה באוכלוסין או ממועט בהם... ויהיה פירוש **'לרב תרבו נחלתו לאנשי השבט עצמו'**.

אולם גם דברי הרמב"ן קשים להבנה, כי התורה כותבת **תחילה** שיחלקו לפי **גודל המשפחה** ורק אחר כך כותבת שיחלקו את השטחים לפי גורל, ולפי דברי הרמב"ן נצטרך לומר כי חילקו את השטח בין משפחות השבט לפני שהם הגרילו את השטחים עצמם. זה כמובן תמוה.

האברבנאל מציע שיטה שלישית, ממוצעת, שגם היא **משאירה עוצמה רבה בידי הגורל**: תחילה חילקו את גודל השטחים לפי כמות משפחות השבט, אך הגורל קבע את הנושא החשוב יותר: את **מיקום השטח**. הגורל נשא עוצמה אדירה וקבע מי לעפולה ומי לרחביה.

אברבנאל: בחלוקת הארץ היה ראוי שיובחנו שתי בחינות: **המחוז** בו יינתן לשבט חלקו ונחלתו, **וכמות הארץ** שיתנו לו באותו מחוז לאורכה ולרוחבה. העניין הראשון, ביאור המחוז שבו ייפול נחלת כל שבט ושבט ראה יתברך שיתבאר בגורל, כדי שלא תיפול קטטה בין השבטים בהיות המקום האחד יותר משובח מן האחר... והעניין השני, כמה יינתן ממנה לכל שבט באותו מחוז שנפל עליו הגורל - זה היה מסור ליהושע ולא לעזר הכהן שיראו בכל שבט ריבוי אנשיו.

ולאחר שראינו כמה עוצמה הופקדה ביד הגורל לדעת הרמב"ן והאברבנאל, שבה ועולה השאלה כאמור: מדוע חלוקת הארץ התרחשה דווקא בדרך האקראית הזו?

האברבנאל הציע בתוך דבריו הנ"ל ביאור פשוט: **"כדי שלא תיפול קטטה בין השבטים בהיות המקום האחד יותר משובח מן האחר"**. זהו פתרון פשוט וצודק, ובכל זאת, במבט מעמיק יותר מוטב למצוא הסבר רעיוני אודות הקשר העמוק והמהותי בין **נחלת הארץ לגורל**.

אנו רוצים להציג רעיון כביר ממשנתו של הרבי מליובאוויטש, כזה שהרבי חזר עליו בהזדמנויות רבות וראה בו את אחת התפיסות **משנות החיים** שצריכות לעמוד לנגד עינינו בהתלבטויות החשובות באמת.

ב. לפני שנכנסים לעניין, מעניין לבחון את הנושא גם מבחינה **הלכתית**: אילו החלטות ניתן לקבל באמצעות הגרלה או הטלת מטבע? (מה שנקרא בימינו "עץ" או "פלי", על שם המטבע הבריטי שמצדו האחד היה עץ ומצדו השני הכיתוב 'פלשתינה').

נציג כמה רמות של שאלות שנידונו בפוסקים:

1. השאלה המצויה ביותר היא בין האדם לעצמו. לעתים אדם מתלבט בין אפשרויות שונות - לקחת עבודה חדשה, לעבוד דירה, לעשות שידוך - והשאלה היא, האם הטלת מטבע היא פתרון מותר?

2. שאלה מורכבת יותר היא הגרלה בין אנשים שונים, כמו יתומים שמתחרים על הזכות לעמוד שליח ציבור ביום מסוים או להבדיל כמה אנשים שמתחרים על קרקע של מינהל מקרקעי ישראל.

3. אפשרות יותר מורכבת היא הגרלה שיש בה צד מסוים של סכנה לאחד הצדדים. למשל: בשנת 2000 קיבל חבר הכנסת אברהם רביץ את הבשורה כי הוא סובל ממחלת כליות קשה. הפתרון היחיד הוא תרומת כליה דחופה. התור להשתלה היה ארוך ולא נמצא תורם באופק. כאן פרץ וויכוח עז בין בני משפחתו של רביץ, אשתו ושנים עשר ילדיו, מי יזכה להיות תורם הכליה עבורו. בדיקה העלתה שאשתו אינה מתאימה, רביץ העדיף לקחת מבניו ולא מבנותיו כדי לא לפגוע בהריונות עתידיים שלהן ונותרו חמש בניו כמתמודדים. כל אחד התעקש בתוקף להיות זה שיזכה לתרום לאבא, אחד טען שהוא הבכור, השני טען שהוא התעסק ראשון עם הנושא, השלישי טען שהוא צעיר ובריא יותר וכו'. והשאלה היא, האם הגרלה היא פתרון צודק בסוג כזה של בעיה?

4. מקרה סבוך יותר הוא המקרה הבא: הגאון הרב עובדיה יוסף דן באריכות במקרה בו נערכו בחירות לרב עיר ושני מתמודדים קיבלו מספר קולות זהה. הגוף הבוחר קיבל החלטה לערוך הגרלה ביניהם והצד המפסיד ערער וטען שהגרלה היא לא הפתרון הנכון במקרה הזה. השאלה הזו כבר סבוכה יותר, משום שבחירה בין אנשים אמורה להתרחש על רקע **כישורים אישיים** ולא על רקע מזל.

5. המקרה הסבוך ביותר כרוך בדיני נפשות ממש: לפני כמאתיים שנה, יצאה אנייה מנמל ליברפול באנגליה לכיוון ארצות הברית. במרחק רב מהחוף היא נתקלה בקרחון גדול והחלה לטבוע. ספן בשם הולמס הוריד סירת הצלה אל הים ועמו ששה מאנשי הצוות ועשרים ושנים נוסעים, מספר גדול בהרבה מהקיבולת של הסירה. אנשי הצוות החלו לחתור, אך במהרה התברר שהסירה מתמלאת מים. זאת הייתה שאלה של חיים ומוות: או לזרוק כמה נוסעים לים או כולם יטבעו יחד. הולמס החליט להטיל אל הים את הגברים הרווקים שאינם אנשי צוות, כדי שהצוות יוכל להמשיך לחתור ולהציל את המשפחות. הולמס השליך במו ידיו את הרווקים אל הים. כשהגיעו לאמריקה הואשם הולמס בהריגה ונגזרה עליו תקופת מאסר עם עבודת פרך. השופט העלה את הנימוק כי היה עליו להפיל גורל בין הנוסעים ולא להחליט מי יוטל אל הים.

ובכן, על פניו, הפסיקה של השופט מזכירה את מה שאירע עם יונה הנביא. גם שם נערכה הגרלה בין נוסעי האנייה ועלה שמו של יונה כמי שאשם בסערה הפתאומית. אך ראוי לזכור: יונה הודה ש"בשלי הסער הזה". הם לא זרקוהו בגלל הגורל אלא בעקבות ההודאה שלו. והשאלה הגדולה היא, האם גורל יכול להכריע בהחלטות מהסוג הזה?

מדובר בנושא סבוך שנידון בהרחבה בפוסקים ואין מגמתנו לפסוק הלכה למעשה, ובכל זאת קו מסוים שיכול לעלות מתוך דברי רוב הפוסקים (ראו אתר 'עולמות' ערך 'הגורל בהלכה' ובכ"מ):

א. אין ספק שגורל הוא **הכרעה משמים**. מה שנראה כאקראיות הוא הדרך של הקב"ה להתגלות בעולם. המילה "מקרה" היא כידוע אותיות "רק מה". ראו סיפור מופלא בהערה¹ אודות הכרעה גורלית באמצעות "גורל הגר"א" ופתיחת ספר תנ"ך.

ב. עם זאת, מדובר בפתרון **אחרון** בלבד, בלא כל מוצא אחר.

ג. והוא העיקר: גם כמוצא אחרון הוא מותר רק במקום בו זכויות כל האנשים שוות ו**כולם ראויים במידה שווה לזכות**. כך שההגרלה היא לא יותר מפתרון **טכני** שמברר מי יהיה זה שיקבל את **שמגיע לו לקבל**.

לכן ניתן לפתור באמצעות הגרלה את המקרים הראשונים שהוזכרו לעיל: א. התלבטות בין האדם לעצמו, אין מניעה הלכתית כמוצא אחרון ומתוך בקשה מהקב"ה שינחה את דרכיו, להטיל מטבע². ב. הגרלה בין אנשים שונים לעמוד חזן או לרכוש קרקע, משום שכולם זכאים לעשות זאת והגורל רק מברר מי ביניהם יעשה זאת בפועל. ג. הגרלה בין ילדים שרוצים לסייע לרפואת אביהם, משום שכולם זכאים למצווה במידה שווה. יצוין כי בני משפחת רבי ערכו הגרלה ביניהם, ובאורח פלא, **הבן הבכור זכה**.

אולם לא ניתן להחליט באמצעות הגרלה על המקרים האחרים שהוזכרו – בחירת רב וכל שכן הטלת אדם לים. משום שבחירת רב אמורה להתבצע על פי שיקולים ענייניים בהם אחד **יותר מתאים בהכרח מחברו**, וכל שכן שאין בידינו את היכולת ליטול חיים של אדם על פי הגרלה³.

הנה כמה מקורות בנושא:

2. שו"ת חוות יאיר סא: מן התורה, מן הנביאים ומן הכתובים שסמכו על הגורל אשר נעשה בלי מחשבות אדם ופעולת התחכמות ... שקרוב הדבר שאם הגורל כהוגן ידבק בו מההשגחה העליונה.

הגאון רבי עובדיה יוסף, שו"ת יביע אומר חלק ו סימן ד: העולה מכל הנ"ל שאין לסמוך על הגורל שנעשה על דעת חברי הגוף הבוחר ... ועליהם להתאסף שנית לבחור ברוב דעות את המועמד שיראה בעיניהם כמתאים למשרה רמה זו. וקרוב אני לומר שאפי' אם הגורל נעשה גם בהסכמת שני המועמדים, לא מהני הגורל. ואפילו לדעת הרמב"ם שהאחים או השותפים שחלקו קרקע בגורל החלוקה קיימת – זהו דווקא בדבר המשותף לכולם שאין הגורל רק מברר חלק כל אחד ואחד, אבל לעשות דבר חדש [להעניק דבר שלא בהכרח מגיע לאדם] ולזכות רק אחד מתוך שני המועמדים – לא מהני הגורל.

¹ **גורל הגר"א** (תוכלו למצוא את הסיפור הבא ביוטיוב לפי חיפוש גורל הגר"א): שלושה חדשים לפני קום המדינה, יצאה קבוצה של 35 בחורים (שיירת הל"ה) ליישובי גוש עציון הנצורים כדי להעביר להם נשק ותחמושת. בדרך פגשו רועה צאן ערבי, אך ריחמו עליו ושחררו אותו. הלה הזעיק מאות ערבים והם כיתרו את הקבוצה ורצחו אותם נפש.

23 גופות זוהו ונקברו, אך 12 גופות הושחתו עד שלא ניתן היה לזהותם והן נקברו באדמה בלא מצבה. אחריו קום המדינה, ערך הצדיק הירושלמי הרב אריה לוי גורל הגר"א כדי לגלות את שמות האנשים ולחלוק להם כבוד אחרון. הוא פתח ספר תנ"ך כדי לזהות את הנקבר במצבה הראשונה והספר נפתח בפסוק "ומטה בנימין בגורל". הם למדו מכך כי המצבה הראשונה שייכת לחלל בנימין יגוסלבסקי. הפסוק השני אמר "הלא בן ימיני אנכי", וזה מקום מנוחתו של החלל עודד בין ימין, וכך זיהה את כל הגופות באמצעות פסוקים ישירים.

² כך שמעתי בזמנו מאבי ע"ה, וכך ראיתי פוסקים רבים שכותבים. ומה שכתוב שבשולחן ערוך ש"אין שואלים בגורלות משום תמים תהיה עם ה' אלוקיך", הכוונה היא **לצפות את העתיד** באמצעות גורל – לבחון אם מעשה מסוים יצליח או לא וזה כעין נבואה שאסורה - אך לא מדובר על גורל לקבל **החלטה כרגע**.

³ ומה שאצל **עכן** נקט יהושע בגורל, כדלעיל, היה זה על פי **הוראת ה'**, ופשוט שאין בכוחנו להידמות ליהושע.

והנה הרבי מליובאוויטש מסכם את המורכבות בעריכת גורל וקובע כי מצד אחד, מנהג ישראל מקדמת דנא לקבל החלטות מכריעות באמצעות פתיחת ספר קודש, אך מצד שני מדגיש כי זה רק פתרון אחרון לאחר שמוצו דרכים אחרות כהתייעצות עם רבנים, רופא יידי, ידידים מבינים וכו'.

התוועדות תשמ"ט ג/224: ידוע מנהג ישראל מקדמת דנא כשהיו רוצים לברר איך להתנהג בעניני הרשות (בענין שלא נתפרשה הוראה בתורה כיצד לנהוג בו), היו מבררים עפ"י גורל וכיו"ב, כמו לפתוח ספר קדוש (חומש וכיו"ב) ובמקום שנפתח הספר – שזהו בהשגחה פרטית – מוצאים סימן כו' ועפ"י מחליטים כיצד לנהוג בפועל. **שיחות קודש תשכט ב/7:** נכון לעשות כן רק בדבר שיש בו 'ספק השקול', כאשר מוצו הדרכים האחרות על פי תורה ועל פי ההיגיון ועדיין עומדים על פרשת דרכים.

ולאחר שמבינים את המורכבות בעריכת גורל⁴, שבה השאלה בה פתחנו: מדוע חלוקת הארץ נעשתה באמצעי כזה? האם הקב"ה לא היה יכול למצוא דרך טובה יותר לשכנע את ישראל בצדקת החלוקה?!

ג. בכל שבוע אנו מתאמצים למצוא סיפור מתאים הקשור לנושא, הפעם זכינו שהרבי מליובאוויטש בחר עבורנו גם את הסיפור. בהתוועדות פורים תשכ"ב עסק הרבי בהרחבה בנושא של "גורל החיים" והזכיר את הסיפור המעניין הבא: החסיד רבי יוסף מבישנקוביץ היה אחד מתלמידי החכמים המופלגים שהצטופפו בחצרו של האדמו"ר הזקן. הוא התקדם במסלול בטוח למשרת רבנות מכובדת וחיפש את הקהילה המתאימה. פעם התייעץ עם רבו היכן לחפש משרה ולתדהמתו ענה הרבי: "לטובת נשמתו יותר טוב שיהיה בעל עגלה". כן, החסיד שלמד יומם ולילה נועד לסגור את הספרים, ללבוש מגפיים ולתפקד כעגלון. רבי יוסף ההמום ניסה לדחות את רוע הגזירה ועיכב את המעבר לשלב הבא בחייו. חלפו עשר שנים ורבי יוסף קיבל הצעת רבנות בעיר ליעפלי, הוא נזכר בדברי הרבי והבין שעם כל הצער, הגיע הזמן לקיימם. חודש ימים התהפך מצד לצד עד שאזר אומץ והלך אל מושב העגלונים. הוא פלט בשפה רפה כי ברצונו ללמוד עגלונות.

הם החלו לצחוק. "במקצוע ההגעה תצליח יותר ממקצוע העגלה". אחד מהם ריחם עליו ולימד אותו איך מושחים את הגלגלים בזפת וכיצד מחברים את הסוסים לעגלה. רבי יוסף, שהיה עדין נפש ולא מורגל במלאכה כזו, התלכלך בכל גופו, אחד מהסוסים הצליף בו עם זנבו וכמעט עקר את עינו. עייף ושביר חזר הביתה והחל לנקות עצמו מהזפת. אשתו ירבה ובכתה, היא כבר שמעה מהשכנות שבעלה ירד מדעתו והחליט להפוך לעגלון. הוא סיפר לה את דברי הרבי והיא שינתה את דעתה ועודדה את רוחו. היא אמרה שתמכור את תכשיטיה ותקנה עבורו סוס ועגלה.

חלפה שנה בה השתנו חייו מהקצה אל הקצה ובמקום להעמיק בסוגיות בהלכה, מצא את עצמו מושח גלגלים ומוביל אנשים מעיר לעיר. ערב אחד ישב באחד המלונות, לפתע ניגש בעל המלון והציג יהודי שעבד אצל אחד הפריצים באזור ורוצה לצאת עמו לנסיעה בבוקר. ר' יוסף הסכים לקחתו אך התנה שהם ייצאו רק אחרי התפילה בבוקר. האישה הגיב בזלזול וביקש להעיר אותו כשעה לפני היציאה.

באמצע הלילה, התעורר האיש משנתו ושמע קול בכי מהחדר לידו. הוא ראה את ר' יוסף יושב על הרצפה ואומר תיקון חצות בבכיות. המנגינה הכואבת בה שפך את ליבו, המיסה את ליבו של היהודי. בבוקר ראה את ר' יוסף מתפלל ברגש ובהתלהבות והוא נזכר בבית שבו גדל, באביו שהיה מתפלל כך, הוא נזכר באשתו ובילדיו היהודיים אותם נטש בשביל חלומות על התעשרות בעיר הגדולה וליבו נשבר. הוא התחנן בפני ר' יוסף שיורה לו דרך תשובה. ר' יוסף לקח אותו אל האדמו"ר האמצעי שקירב אותו מאוד. אחר כך אמר הרבי לר' יוסף כי שליחותו כעגלון הסתיימה והוא רשאי לחפש רבנות.

הרבי מליובאוויטש הפיק מהסיפור מסר רב עוצמה: הגענו לעולם הזה משום שממתינה לנו שליחות מסוימת. העובדה שהגענו לכאן אומרת כי העולם אינו יכול להסתדר בלעדינו. מישהו או משהו זקוקים לתרומה ולעשייה שלנו. כל אחד יכול להביט סביבו ולחשוב על התרומה הייחודית שלו למקום אליו

⁴ קראתי סיפור על הרב מבריסק, שמישהו שאל אותו אם השתמש פעם בגורל הגר"א? הוא ענה שפעם נתקל בשאלה מכרעת ופתח ספר תנ"ך ונפתח לו הפסוק: "תמים תהיה עם ה' אלוהיך".

הגיע, למשפחה, לבית הכנסת, לוועד ההורים של בית הספר, למקום העבודה שלו. ואם הוא זוכה לתרום שם – כנראה שזאת משימת חיים עבורו.

זה בעצם הרעיון של "חלוקת הנחלות בארץ". זהו רמז למשימת החיים הכללית: לכל אחד ממתניה "הנחלה" הפרטית שלו, בה יגדל משפחה וממנה יקרין מאורו על הסביבה.

וכאן מגלה הפרשה נקודה מהממת: הקשר בין האדם לנחלה שלו, למשימות שנועדו לו הוא קשר של "גורל". זהו קשר **עצמי שלמעלה מטעם ודעת**. המשימות שנבחרו עבורו אינן תלויות בהסבר כזה או אחר, אלא הן פשוט מה שעלה בהגרלה. זה התיקון שנועד לו מימים ימימה. והמשמעות של הרעיון היא כבירה: כמו כל דבר טוב, השלמת המשימה בחיים כרוכה פעמים רבות בקשיים. אך כיון שהמשימה נבחרה עבורנו ב"גורל", אין לנו את הבחירה להרים ידיים. אין לנו את האפשרות לשאול: "למה אני?" "ולמה דווקא במקום הזה?" אין לנו גם את הבחירה לבקש החלפת משימה או שדרוג מסלול. שכן הקשר שלנו אל המשימה הוא **עצמי - וכיצד אפשר להחליף את ייעוד החיים?**

בכך ביאר הרבי באותה התוועדות חג הפורים, שאלה עצומה במגילה. ברגע הקשה ביותר של הגזירה, פורץ עימות חמור בין מרדכי לאסתר. אסתר מסרבת ללכת אל המלך ומרדכי מגיב לה במילים חריפות ביותר, שקשה אפילו לצטט אותן: "ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר: אל תדמי בנפשך להימלך בית המלך מכל היהודיים, כי אם החרש תחרישי בעת הזאת רווח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו. ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות".

מרדכי מאיים עליה במוות, לא פחות. והשאלה הגדולה היא, מדוע מרדכי מתנפל על אסתר? כיצד הוא אינו מנסה להבין את העובר עליה? הרי אסתר לא הייתה סתם מלכה מפונקת. היא העלתה טענות כבדות משקל מדוע השליחות הזו לא נועדה עבורה: ראשית, היא **קוברת את הסיכויים שלה עוד לפני שיוצאת לדרך**, משום שהמלך לא הזמין אותה ולפי חוקי הארמון היא אינה יכולה להתפרץ לחדרו מרצונה. שנית, וזאת טענה אישית וכואבת במיוחד: לפי דעה אחת בגמרא, אסתר הייתה גם **נשואה למרדכי**, וכאשר תלך אל המלך הגוי מרצונה הטוב, היא קוברת את הסיכוי שאי פעם תוכל לשוב אל מרדכי. לכן מסיימת: "וכאשר אבדתי – אבדתי, כשם שאבדתי מבית אבא כך אובד ממך". מה עומד אפוא בבסיס המילים הנוראות של מרדכי?

פירש הרבי כך: נשים לב למילים האחרונות שלו: **"ומי יודע**, אם לעת כזאת הגעת למלכות". מרדכי נוקט בלשון מהוססת: "מי יודע" ולא אומר בנחרצות: "אני יודע!". פירש הרבי רעיון כביר: מרדכי אומר לאסתר, "מי יודע"? **איש אינו יכול לענות לך על השאלות הנוראות שלך** למה את ולמה בצורה כזו, שכן נבחרת למשימה **באמצעות גורל ולא באמצעות טעם ודעת**. הייעוד גדול על ההבנה שלנו. אבל מה שברור הוא ש"לעת כזאת הגעת למלכות!". העובדה שאת כאן – אומרת שזה מה שאת צריכה לעשות. הייעוד הזה קשור אלייך באופן עצמי ומהותי ולא תוכלי להשאיר אותו לאחרים. לכן הוא נוקט במילים נוראיות – "ואת ובית אביך תאבדו" - כיון שאת שומטת את הסיבה העמוקה לקיומך בעולם.

3. הרבי מליובאוויטש ספר השיחות תשנ"א עמוד 705-706: לכל יהודי יש שליחות מסוימת בעולם שנתן לו הקב"ה, אחד הוא בעל עסק, השני עניינו לימוד התורה וכיוצא בזה, וה' הוא שהביא אותו למקום ההוא, שכן משימתו נמצאת במקום הזה. כך גם לגבי הזמן, בכל רגע, בכל שעה, בכל יום, בכל חודש, בכל שנה או בכל תקופה של זמן יש המשימה המיוחדת שלו... אפשר לפעמים לתהות 'מה היה קורה אילו הייתי במקום אחר או בזמן אחר? אולי הדברים היו שונים או שהייתי טוב יותר? ובכלל מה תועיל המשימה הקטנה שלי לעומת כללות העולם כולו?' אומרים ליהודי כזה: **'תעשה את המקום שלך ארץ ישראל!'**. התפקיד שלך הוא לא לדמיין מה קורה בחלק אחר של העולם או בנקודה אחרת בזמן, תמורת זאת, יש להפוך ל"ארץ ישראל" את המקום שלך וכל רגע מהזמן שלך.

אולם בכל זאת, אצל כל אחד עולה לעתים השאלה: מתי מותר להרים ידיים? מי מגיע השלב בו אדם רשאי להתייאש ולבקש חופש?

הרבי ביאר בצורה נפלאה (ליקוטי שיחות ד פרשת כי תצא) כי הדבר נידון במחלוקת ידועה בין החכמים: בסוף מסכת גיטין דנים חז"ל באיזה מקרה מותר לבני זוג להתגרש? מהו השלב בו אנשים יכולים להגיע

למסקנה 'זה לא בשבילי?' רבי עקיבא אומר: "אפילו מצא אחרת נאה הימנה". בית הלל אומרים: "אם הקדיחה תבשילו". בית שמאי אומרים: רק אם "מצא בה ערוות דבר".

הסביר הרבי כי המחלוקת הזו נוגעת לשליחות החיים בכלל. השאלה היא, מהו השלב בו אדם רשאי לעזוב את מקום שליחותו ולומר בעצב ובהשלמה: לא בשבילי? רבי עקיבא אומר: אם מצא מקום עבודה "נאה" יותר, **שמביא לו יותר שמחה**. בית הלל חולקים ואומרים שזאת אינה סיבה מספקת. רק אם "הקדיחה תבשילו", כלומר, רק אם הוא רואה **חוסר הצלחה** במשימתו. בית שמאי מחמירים יותר ואומרים: רק "אם מצא בה ערוות דבר", כלומר, רק אם השליחות מביאה חלילה **לכישלון הלכתי**.

הרבי ממשיך כי ההלכה היא כדברי בית הלל, שרק **חוסר הצלחה** יכול להעיד על כישלון השליחות ובלא זה, יש להמשיך ככל האפשר ואף אם "מצא אחרת נאה הימנה". אולם ידועים דברי הגמרא כי כל "המגרש את אשתו ראשונה, מזבח מוריד עליו דמעות" ולכן בעניין היסודי הזה שהוא מהות החיים, ראוי **להחמיר יותר כדברי בית שמאי** ולא למהר ולקבל החלטות פזיזות על עזיבת השליחות.

לפני סיום, ראוי להצביע על כלל אצבע כלשהו לזיהוי השליחות האישית. נדמה שאפשר לומר זאת כך: **כאשר הכישרון האישי נפגש עם הצורך במקום – כנראה שזאת השליחות**. הדברים נלמדים מאסתר: **כאשר היכולת שלה לשאת חן וחסד נפגשה עם הצורך המקומי ממנה – "לעת כזאת הגעת למלכות"**.

הרבי מוסיף כלל אצבע נוסף: היכן שהאדם מוצא **קשיים לא מבוטלים** במילוי השליחות. לעתים הסביבה מעידה על צורך שהוא יכול למלא בהתאם לכישרונותיו, אך צצים לנגדו קשיים בלתי אפשריים שהוא עצמו אינו יודע להסבירם. הנה זה גופא סימן שהדברים נועדו לו משמיים. ראו לדוגמא **אגרות קודש ה, א'רנז לבני זוג שסבלו מקשיים בשלום בית ו"בחיצונות הוטב, אבל בפנימיות עדיין אינו כדבעי, כבר כתבתי לו ... שדווקא בזה נחוצה התאמצות גדולה ביותר, כי מריבוי ההעלמות וההסתרים מוכח אשר זהו דוקא מעיקר הבריורים שלו. וכמובן מכתבי האריז"ל ... הנשמות דדורותינו אלה היו כבר בעולם ובאים עתה בגלגול לתקן מה שהחסירו בקיום התרי"ג מצות ... ובאותם עניינים שחסרו בפעמים הקודמות ... ההתנגדות של היצר הרע היא בכל התוקף"**.

נסיים בדברי רבנו הזקן בתניא פרק לז כי בהתקבצות כל הבריורים הפרטיים בעולם, זוכים לגאולה השלמה שהיא השלמת תהליך הברור בכללות העולם. והרי כבר הובטחנו מפי כ"ק אדמו"ר כי "נשלמה עבודת הבריורים" ולא נותר אלא לפתוח את העיניים ולראות בגילוי השכינה בקרוב ממש.

כתיבת השיעור והפצתו באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב